

Atilâ Dorsay

50

UNUTULMAZ
FİLM *Bir Daha*

Sinemanın Hazinesi

Remzi Kitabevi

50 UNUTULMAZ
FİLM *Bir Daha*

Atilâ Dorsay

50 UNUTULMAZ
FİLM *Bir Daha*
Sinemanın Hazinesi

50 UNUTULMAZ FİLM, BİR DAHA / Atilla Dorsay

© Remzi Kitabevi, 2025

Her hakkı saklıdır.

Bu yapıtın aynen ya da özet olarak
hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin
yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

Yayına hazırlayan: Asaf Taneri

Kapak tasarımı: Ömer Erduran

ISBN 978-975-14-2219-4

BİRİNCİ BASIM: Mart 2025

Remzi Kitabevi A.Ş., Akmerkez E3-14, 34337 Etiler-İstanbul
Sertifika no: 10705

Tel (212) 282 2080 Faks (212) 282 2090

www.remzi.com.tr post@remzi.com.tr

Baskı ve cilt: Seçil Ofset, 100. Yıl Mah. Matbaacılar Sitesi

4. Cad. No: 77 Bağcılar-İstanbul

Sertifika no: 44903 / Tel (212) 629 0615

İÇİNDEKİLER

Sunuş.....	7
İntermezzo (Intermezzo)	9
Rebeka (Rebecca)	12
Bir Frakın Romanı (Tales of Manhattan)	16
Çanlar Kimin İçin Çalıyor? (For Whom the Bell Tolls?)	20
Korku Ülkesine Yolculuk (Journey Into Fear)	24
Kısa Tesadüfler (Brief Encounter)	28
Hayatımızın En Güzel Yılları (The Best Years of Our Lives)	32
Namus Sözü (Gentlemen's Agreement)	36
Meçhul Bir Kadının Mektubu (Letter From An Unknown Woman)	40
Yaratılan Dünya (The Fountainhead)	44
Miras (The Heiress)	49
Dönme Dolap (La Ronde)	53
Kaçak Kadın (Woman on the Run)	56
Afrika Kraliçesi (The African Queen)	60
Yaylaların Fahişesi (Rancho Notorious)	64
Erkekler Sarışınları Sever (Gentlemen Prefer Blondes)	68
Arka Pencere (Rear Window)	72
Çıplak Ayaklı Kontes (The Barefoot Countessa)	76
Günahkâr Gönüller (Senso)	80
Siyah Carmen (Carmen Jones)	84
Son Uçuş (The High and the Mighty)	88
Sonsuz Sokaklar (La Strada)	92
Cennet Yolu (East of Eden)	96
İnsanlar ve Para (Du Rififi Chez les Hommes)	100
Piknik (Picnic)	104
Şeytan Ruhlu İnsanlar (Les Diaboliques)	109

Tanrı'nın Sol Eli (The Left Hand of God)	113
Umutsuz Saatler (The Desperate Hours)	117
Çay ve Sempati (Tea and Sympathy)	121
Uyuyan Prens (The Prince and the Showgirl)	125
Mağrur Asi / Vadiler Aslanı (The Proud Rebel)	130
Kader Bağlayınca (The Defiant Ones)	134
Karaağaçlar Altında Arzu (Desire Under The Elms)	138
Gizli Teşkilat (North by Northwest)	142
Kumsalda (On the Beach)	146
Garsonyer (The Apartment)	150
Cleo, 5'ten 7'ye (Cleo, de 5 a 7)	154
Nürnberg Duruşması (Judgment in Nurenberg)	158
Tehlikeli Fısıltı (The Children's Hour)	162
Sevgili Gejšam (My Geisha)	165
Leopar (The Leopard-İl Gattopardo)	168
Uşak (The Servant)	172
Çılgın Pierrot (Pierrot le Fou)	176
Persona (Persona)	180
Hedefler (Targets)	184
Venedik'te Ölüm (Death in Venice / Morte a Venezia)	188
Petra von Kant'ın Acı Gözyaşları (The Bitter Tears of Petra von Kant)	192
Çekirgenin Günü (The Day of the Locust)	196
Devlerin Sonuncusu (The Shootist / Le Dernier des Geants)	200
Orkestra Provası (Prova d'Orchestra)	204
Frankie ve Johnny (Frankie and Johnny)	208
Film adları dizini.....	212
Yönetmenler dizini.....	213

Sunuş

İşte vaktiyle yazmış olduğum ve artık birer klasik sayılan *100 Yılın 100 Filmi*, *100 Yılın 100 Yönetmeni*, *100 Yılın 150 Oyuncusu* (oyuncular o kadar çoktu ki, 100 sayısına sığmamışlardı!) kitaplarıma ek olarak ortaya çıkan ve ilke olarak uzun yıllardır aylık *Milliyet-Sanat dergisi* için yazdığım ve klasik filmlere bakışımı içeren kitapların yenisi ve üçüncüsü. Ömrüm yeterse bunları 5 kitaba ve dolayısıyla 250 filme çıkarmak da hayallerimden biri...

Demek ki burada, ayda bir hesabıyla son 4 yılda yazageldiğim klasik filmler var. Yine belli bir hakkaniyet gözetmek, sinema tarihine adını yazdırmış hemen tüm yönetmenlere uzanmak; bunu yaparken zaman zaman da güncel olaylardan ve durumlardan esinlenmek ilkelerine saygı duyuldu. Ve yazıların çoğunda da seçme nedenlerime gönderme yapıldı.

Elbette yine çoğunluk Amerikan yönetmenlerinde: Hollywood'un baştan beri sinemaya katkılarına saygı duymamak mümkün mü? Her ne kadar sinemayı Fransızlar keşfetmiş olsalar da, kapitalizmin yüreği ABD'de bu sanatı giderek büyüyen büyük bir yatırım ve başlı başına bir endüstri haline getirme olayı çabucak gelişti. Ve böylece kimileri başka ırk ve ülkelerden gelen büyük sanatçılar, bu ülkede, aynı çatı altında çalıştılar. Ama yine de ben bu sunuşta onların kökenlerini genel bir bakış içinde vermeye çalışacağım.

Evet, önce Amerikalılar. Baştan sona gidersek... Sam Wood, Orson Welles, Norman Foster, William Wyler, King Vidor, John Huston... Howard Hawks, Joseph L. Mankiewicz, William Wellman, Edward Dmytryk, Vincente Minnelli, Michael Curtiz... Stanley Kramer, Delbert Mann, Billy Wilder, Peter Bogdanovich, John Schlesinger, Don Siegel... Hepsi ilke olarak Hollywood'un parlak ışıkları altında uzun yıllar boyu sayısız film üretmişler...

Sermaye bulmak kadar, sinemayı dünya çapında ideolojik bir tanıtm alanı olarak görüp devlet desteği sağlayan bir anlayışın hi-mayesi altında çalışarak...

Gelelim diğer kökenlerden gelenlere... Alfred Hitchcock el-bette bir İngiliz'di. Ama en güzel filmlerini yine ABD'de yaptığı yadsınabilir mi? Bu vesileyle İngiliz kökenlilere bakarsak... BÜ-yük usta David Lean; aslında bir tiyatro dehası olan Sir Laurence Oliver; Rus kökenli olup İngiltere'de çalışmış Gregory Ratoff; Jos-hua Logan; Jack Cardiff...

Ve de Fransızlara bakalım. Julien Duvivier; yine Rus Yahudi-si kökenli olup ABD'de çalışan; ama en güzel filmlerini Fransa'da yapan Jules Dassin... Korku filmi ustası Henri-Gerges Clouzot; *Yeni Dalga'cılar* Agnes Varda, Jean-Luc Godard... Her biri sine-maya eşsiz armağanlar hediye etmiş, kimileri göçmenliği dene-miş büyük sanatçılar.

Alman kökenliler. Max Ophuls, Otto Preminger, Rainer Wer-ner Fassbinder... Ve de kökenleri hayli karmaşık olanlar... Bir ABD dehası olarak bilinen Elia Kazan'ın Yunan-Türk kökenleri ta-şıyan bir usta olduğunu bilir misiniz? Belki bu yüzden sık sık ül-kemize geldi; bizlere onu tanımak, onunla söyleşmek fırsatını verdi. Arada Yılmaz Güney veya Zülfü Livaneli'yle dostluklar ku-rarak... Sonra bir de İtalyanlara bakalım. Luchino Visconti ve Fe-derico Fellini bu ülkeyi ve bu kültürü harika biçimde temsil et-tiler.

Sayısal bilgilere gelince... Üçer filmle andıklarım: Alfred Hitc-hcock, William Wyler, Stanley Kramer ve Luchino Visconti... Son-ra ikişer filmle Norman Foster (ki biri sinemanın en büyük deha-larından Orson Welles'le birlikte yönettiği *Korku Ülkesine Yolcu-luk*); Elia Kazan ve Federico Fellini. Ve de işte bu kadar... İyi oku-malar dileklerimle...

Atilla Dorsay
Nisan 2024

Ingrid Bergman'ın Hollywood'a adım attığı film

INTERMEZZO

Intermezzo – 1939

Yönetmen: Gregory Ratoff / **Senaryo:** George O'Neil / **Görüntü:** Gregg Tolland, Harry Stradling Snr. / **Müzik:** Robert Russell Bennett, Max Steiner / **Oyuncular:** Ingrid Bergman, Leslie Howard, Edna Best, Ann E. Todd, John Haliday, Cecil Kellaway, Eleanor Wesselhoeft, Douglas Scott / David O'Selznick / MGM yapımı

Intermezzo Hollywood'un biraz unutulmuş, mütevazı yapımlarından biri. Ama bu kısa (sadece 70 dakikalık) film öylesine etkileyici bir aşk filmi... Öylesine sağlam bir "aile savunucusu"... Ve adına sanatın her dalında "romans" denen türün öyle ruhları okşayan bir örneği ki... Görmeden inanamazsınız.

Film bir konser sahnesiyle açılıyor. Büyük bir orkestranın eşlik ettiği sarışın bir adam öylesine çalıyor ki... Ve ardından yoğun alkış alıyor. O adam ünlü kemancı Holger Brandt'tır. Ve her şey müzik insanı Thomas Stenborg'un himayesi altında çıkılmış uzun bir turnede olmaktadır.

Sonra Holger'in anavatanına, yani İsveç'e dönülür. Arada geçen birkaç yıldan sonra... Öylesine ki Holger kızı Ann Marie ve oğlu Eric'i zor tanır. Müzik dolu çok sempatik bir evdir burası. Ve Ann Marie de müzik hastasıdır, piyano dersleri almaktadır. Sadık ve sabırlı eşinin yanı sıra, evin bir diğer varlığı da her olayda değişik bir surat takınan sanki oyuncu bir köpektir!...

Ve içeri birden genç-güzel bir kadın girer. Ingrid Bergman... O giriş, sadece salona ve filme değil, aynı zamanda Hollywood'a da ilk adımdır. Ülkesi İsveç'te ilk ününü yapan, usta yapımcı David O'Selznick'in uyanıklığıyla ABD'ye davet alan ve orada ilk filmini çeken bir yıldız. Bu film de onun sadece üç yıl önce, 1936'da ülkesinde çektiği aynı adlı filmin yeni versiyonudur.

Bergman filmde genç ve hırslı piyanist Anita'yı oynar. Ann Marie'ye piyano dersleri veren... Ama güzelliği bir yandan,

müzikal ustalığı öte yandan Holger'i öylesine etkileyecektir ki, adam ona vurulmaktan ve yeni turnesi için davet etmekten kaçınamayacaktır. "Yıllar boyu sizi dinlemek için tüm paramı harcadım," diyen bir genç kıza nasıl ilgisiz kalabilir ki!...

Film gerçekten de çok etkileyici bir aşk filmi olup çıkar. İki-li dünya turunda Cannes ve Fransız Riviera'sının kıyılarında da dolaşır, Akdeniz'e karşı yoğun bir aşk yaşarlar. Bu uğurda Holger ailesini terk etmeyi göze almıştır. Kadına da onca istediği Paris bursunu unutmak misyonu düşer. Ama aile de, müzik tutkusu da unutulabilir mi? Ve işler eninde sonunda bambaşka bir yola sapmaz mı?

Bergman'ın bu filmdeki varlığı kolay unutulmaz. Çocuklukla çekiciliği, masumiyetle kışkırtıcılığı öylesine birleştirir ki... Sanki gelecekteki o büyük filmlerinin provasını yapıyor gibidir. Örneğin trene binme sahnesi tek başına *Casablanca*'nın (benim en sevdiğim aşk filmi) ünlü uçağa binme sahnesi gibidir: kim gidecek, kim kalacak?... Birlikte çıktıkları dünya turu onlara sayısız dünyevi zevk ve keyif verse de, geride bıraktıklarını kolay kolay unutamazlar. Holger için hele Ann Marie'yi unutmak imkânsız gibidir. Öyle bir çocuk unutulabilir mi? Ki Riviera'da karşılaştığı ve yine müziksever Marianne sanki onun yerini alacak gibi olur. Ama o da bir rüyadır. Ve İsveç sularında suda yüzen iri buz kitlelerinin yerini alan ılık Akdeniz iklimi bile o simsıcak yuvayı unutturamaz.

Intermezzo ilginç bir müzik deyimidir. Bir tür "ara müzik" anlamında... Ve Anita'ya şöyle dedirten: "Ben onun hayatında sadece bir intermezzo oldum." Herkesin kadın-erkek demeden şapkalı dolaştığı, herkesin fosur fosur sigara tütürdüğü, hele erkeklerin kalabalık içinde bile purolarını yakmaktan çekinmediği bir çağ, belki böylesine bir aşk hikâyesine daha iyi dekor oluşturmaktadır. Sanki artık günümüzde yaşanamayacak bir hikâye.

Film özellikle üç şeye düşkün olanlar için kaçırılmaz gözükür. Romans sevenler, müzikseverler. Ve de benim gibi koşulsuz Ingrid Bergman hayranları... Bu arada senaryonun asıl filmi yazan Gösta Stevens-Gustav Molendar ikilisinin metnine dayandığını,

görüntüde efsane Gregg Tolland'ın da katkısı olduğunu ve müziğin adları anılmamış olsa da, Robert Russell Bennett-Max Steiner ikilisinin eseri olduğunu belirteyim. Özellikle görüntülerde o kaydırmalar, yakın çekimler ve görkemli bir siyah-beyaz filme çok şey katıyor.

Oyunculara gelince... Bergman'ın dışında Holger'de Leslie Howard, eşi Margit'de Edna Best, küçük Anne Marie'de Ann E. Todd, Thomas Stenborg ve Charles Molar'da Hollywood'un iki ünlü karakter oyuncusu John Haliday ve Cecil Kellaway'in çok iyi olduklarını belirteyim. Leslie Howard ise (1893-1943) Macar kökenli bir oyuncuydu. Yazar Halliwell'e göre bir "romantik entelektüel" imajı taşıyan... Aynı yıl ünlü *Rüzgâr Gibi Geçti* filminin de baş aktörlerinden olmuş, ayrıca *Berkeley Square* ve *Pygmalion* filmleriyle Oscar adaylığı kazanmış, 50 yaşında hayata veda etmişti.

Yönetmen Gregory Ratoff (1897-1960) Rus kökenli bir oyuncu-yönetmen. *Intermezzo*, *Song of Russia* ve *Oscar Wilde* en iyi filmleri sayılıyor. Leonard Maltin şöyle demişti: "Filme alınmış en güzel aşk hikâyelerinden biri." Pauline Kael ise çok överek şunu yazmıştı: "Bergman'ın alabildiğine doğal ve çekici görünümü zamanında bir devrim sayılmıştı."

REBEKA

Rebecca – 1940

Yönetmen: Alfred Hitchcock / **Senaryo:** Robert E. Sherwood, Joan Harrison / **Görüntü:** George Barnes / **Müzik:** Franz Waxman / **Oyuncular:** Laurence Olivier, Joan Fontaine, Judith Anderson, George Sanders, Nigel Bruce, Gladys Cooper, Florence Bates, Reginald Denny, C. Aubrey Smith, Melville Cooper, Leo G. Carroll / David O'Selznick yapımı

Netflix aylar önce bu filmin yeni bir çevrimini oynatmıştı. Ve birçok kişi gibi ben de bundan hiç keyif almamıştım ve asıl filmi yazmayı düşünmüştüm. Araya daha güncel filmler girdi. Ve işte şimdi, Hitchcock ustanın uzun İngiliz döneminden sonra Hollywood'a bu ilk ve büyük adımını ele alalım.

Filmi "Dün gece Manderlay'e yeniden döndüğümü hayal ettim," diyen bir kadın sesiyle açılır. Ve biz birden siyah-beyaz bir rüya âlemine dalarız. Kaygan ve takipçi bir kamera (özellikle başoyuncularını hiç bırakmaz), Manş Denizi kıyılarının o dik kayalıklarına sürekli vuran dalgaların içinden süzülüp kahramanlarına uzanır.

Ve önce o dalgalı denize Monte Carlo cephesinden bakarız. Kendini aşağı atacakmış gibi duran şapkalı bir centilmeni ve onu uyarmaya çalışan bir genç kızı tanırız. Adam kızı öfkeyle uzaklaştırır: İntihara filan niyeti yoktur!... Sonra onun Cornwall yöresinin seçkin aristokrati, bölgedeki görkemli Manderlay şatosunun sahibi Max de Winter olduğunu, genç kadınınsa öksüz bir halk kızı olup orada tatilini geçiren zengin bayan Van Hopper'in "refakatçisi" olduğunu öğreniriz.

Ama durum kısa zamanda tersine döner. Ve Max genç kıza tutulur, hatta evlenme teklif eder. Ve biz daha adını öğrenmeden, o tombiş patronunu terk edip Manş'ı aşarak bayan De Winter kimliğiyle yeni evine gelir: Bir değil, birkaç şatonun birleşmesi gibi duran görkemli Manderley malikânesi...

Orada onu sürprizler beklemektedir. Bir yandan bu ani sınıf atlamanın gereklerini öğrenmeye çalışır: Bir hizmetkârlar ordusu; oda oda keşfedilmesi gereken gizemli bir dev mekân... Yeni tanıştığı aşkın ve cinselliğin yanı sıra öğrenmesi gereken görevler, formaliteler, uygulamalar. Ve de bir büyük rakibe: diğer Madame de Winter. Yani Max'ın ondan önceki eşi Rebecca.

Rebecca ölmüştür: İki yıl önce, denizde boğularak... İçinde boğulduğu gemi bulunmuş, cesedi gömülmüştür; ama hemen hemen herkes ondan hâlâ yaşıyor gibi söz eder. O çoğu için "dünyada gördüğü en güzel yaratık"tır. Ama ayrıca en soylusu, en beceriklisi, en iş bileni, en sporcusu. Özellikle de onun özel hizmetkârı olan Madame Danvers için...

Ve bu sert kadın, tümüyle gereksiz bulduğu bu yeni sahibesine hayatı zehir etmek için elinden geleni yapacaktır. Yeni patroniçenin değerli bir vazoyu kırıp bunu saklamak, Rebecca'nın müze-odasına girip karıştırmak gibi davranışlarına alabildiğine sert çıkacak, ona şöyle diyecektir: "O hâlâ aramızda, ben sesini duyuyor, varlığını hissediyorum."

Max ise Rebecca'yı unutmak veya yaşatmak ikilemi arasında yeni eşine hep biraz mesafeli davranacak, ona sevgisini gerektiği gibi ulaştıramayacaktır. Ve yeni Madame de Winter, ürkek bir

kuş gibi yaşadığı devasa şatosunda bir türlü rahata eremeyecektir. Ta ki Rebecca'nın gerçek kişiliğinin ve ölümünün üzerindeki esrar perdesi aralanıncaya dek...

Film İngiliz yazarı Daphne du Maurier'nin romanından uyarlanmış. Du Maurier (1907-1989) belli bir gerilim içeren psikolojik yapıtlarıyla tanınıyor. *Frenchman's Creek – Korsan Aşkı*, *My Cousin Rachel – Kader Yolcuları*, *Don't Look Now – Karanlığın Gölgesi* gibi hepsi gizem ve gerilim içeren seçkin filmler ondan uyarlandı. Hitchcock İngiliz döneminin son filmi olan *Jamaica Inn – Kanlı Meyhane* ve sonrasının çok farklı *The Birds – Kuşlar* başyapıtını da bu çok yetenekli kadın yazardan uyarlamıştı.

Film bir anlamda Hitchcock'un Hollywood'a parlak bir girişi ve bunun ünlü yapımı David O'Selznick tarafından görkemli bir karşılamaya dönüştürülmesinin de hikâyesidir. Geniş imkânlarla kotarılmış, bir peri masalı gibi başlayıp bir gerilim/polisiyeye dönüşen, genel olarak son derece romantik, giderek şiirsel bir yapım. Görsel açıdan akıcı; o devasa malikâneyi mekânlardan nesnelere, tablolardan mobilyalara, göz kamaştırıcı olsa da, zavallı yeni sahibesi için dev bir kapana çeviren... Yakın çekimleri ustaca kullanan; oyuncularından maksimum sonuç alabilen...

Çok değerli İngiliz sinema ve tiyatro insanı Sir Laurence

Olivier (1907-1989) tam on kez Oscar adayı olup (biri özel olarak) iki kez kazanmıştır: Shakespeare uyarlamaları *V. Henry* ve *Hamlet*'le... Bu filmde biraz soğuk ve mesafeli bir oyun verir: genç eşini sevsen de belli edemeyen, bazen onunla bir bebek gibi oynayan... Ama karakteri böyle çizilmiştir: üzerinde sonuna dek bir şüphe bulutu olan biri...

Joan Fontaine (1917-2013), yine İngiliz kökenli olup sonradan Amerikan vatandaşlığını seçmiştir. Özellikle de aşk filmlerinin zarif ve hayalperest kadını olarak hatırlanır. Üç Oscar adaylığının ilki bu filmledir; ama ödülü ikincisinde, hemen bunu izleyen *Suspicion* – *Şüpheler* ile kazanacaktır: yine bir Hitchcock filmi... Ve yine 40'ların çok gözde bir motifi olan şüpheli koca/masum eş gerilimine dayalı olan... Bir yaş küçük kardeşi olan Olivia de Havilland ise asıl ününü daha sonra yapacak ve çifte Oscar'la kardeşini geçecektir. Ki o da 2020'de, 104 yaşında aramızdan ayrıldı.

Yan oyuncular da çok iyidir. En çok sivrileni kuşkusuz Madame Danvers'de Judith Anderson'dur. Uzun siyah giysisi, beyaz yakası, örülü saçlarıyla bir rahibe gibi duran, ama yeni sahibesine cellatlık etmeye hazır bir meşum karakter... Ayrıca, George Sanders, Nigel Bruce, Gladys Cooper, Florence Bates gibi çoğu İngiliz karakter oyuncularını da kayda değer.

Filmin genelde aşırı romantizmi, hafif abartılı oyunculuğu ve devamlı fon müziğiyle biraz "demode" kaldığı düşünülebilir. Yine de yenileme çabalarından daha iyi olduğu kesin...

Film o yıl tam on dalda Oscar adayı olmuş, ödülü ancak en iyi film ve görüntü dallarında almıştır. Hitch ustanın yılın filmi seçilen tek yapıtı!...

Leslie Halliwell 4 yıldız vermiş ve "en üst düzeyde bir Hollywood armağanı" demiş. *Time Out*'ın yargısı şu: "İlgi çekici ve acı verici bir korku, suç, sınıfsallık ve iktidar öyküsü."

Sivri dilli Pauline Kael ise şöyle yazmış: "Şahane bir romantik-gotik eğlencelik. Hitchcock'un mizahi ve üslupçu yanlarını aynı ölçüde yansıtıyor."

Manhattan'ı dolaşıp duran bir frak

BİR FRAKIN ROMANI

Tales of Manhattan – 1942

Yönetmen: Julien Duvivier / **Senaryo:** (alfabetik sırayla) Edmund Beloin, Henry Blancfort, Alan Campbell, Ladislas Fodor, Laszlo Görög, Ben Hecht, Samuel Hoffenstein, Robert Katscher, Buster Keaton, Ferenc Molnar, William Morrow, Donald Ogden Stewart, Lamar Trotti, Laszlo Wadnay / **Görüntü:** Joseph Walker / **Müzik:** Sol Kaplan / **Oyuncular:** Charles Boyer, Rita Hayworth, Thomas Mitchell, Eugene Palette, Ginger Rogers, Henry Fonda, Cesar Romero, Gail Patrick, Roland Young, Charles Laughton, Victor Francen, Elsa Lanchester, Edward G. Robinson, George Sanders, James Gleason, Harry Davenport, W. C. Fields, Paul Robeson, Ethel Waters, J. Carroll Naish, Eddie "Rochester" Anderson / Fox yapımı

16

50 UNUTULMAZ FİLM DAHA

Evet, görüldüğü gibi iki dalı son derece zengin bir film: senaryo yazarları (toplam 14 isim!) ve oyuncular: ona yakın "star" ve bir o kadar tanınmış karakter oyuncusu.

Çünkü bu, sinema tarihinin en ünlü "skeçli filmler"inden biridir: altı hikâyeyi birbirine bağlayan... Bu açıdan ve ayrıca içerdiği ünlülerle beni hep çok çeken, ama bir türlü ulaşılamayan bir film olmuştur. Sonunda Fransa'da çıkan *Hollywood Classics DVD* serisi sayesinde, bu filmi izlemem mümkün oldu. Ve ününü hak ettiğini de söyleyebilirim.

Film büyük Fransız ustası Julien Duvivier imzasını taşıyor. Skeçli film denen türe büyük katkısı olan sanatçı, *Un Carnet de Bal – Balo Karnesi* filminden başlayarak, belli bir temanın birbirine bağlandığı insan hikâyelerini anlatmada ustalaşmıştı. Bunun İngiltere'de *Lydia* adıyla yeniden çevrimini yapmıştı: bu iki filmi birden *Sinemanın Hazinesi – 50 Unutulmaz Film Daha* adlı kitabımda incelemiştim. Daha sonra ABD'de yaptığı *Tales of Manhattan* ve *Flesh and Fantasy* de aynı türdeydi.

İngilizce adı *Manhattan Öyküleri*, Fransızca adı ise *Six Destin – Altı Kader* olan filmin o dönemde verilmiş Türkçe adı *Bir*

Frakın Romani, bu ana temayı çok iyi anlatır: elden ele geçen, iyi bir terzinin elinden çıkma şık bir frak... İlk öyküde ünlü tiyatro oyuncusu Paul Orman'ın yeni oyunu için ısmarladığı frak, törenle ona teslim edilir. Ancak terzi Bartoldi (elbette bir İtalyan!) oyuncunun ilgisine değil, eleştirisine mazhar olunca, fraka ve gelecekte onu giyeceklerle lanet eder!...

Orman, oyunun final sahnesinde, üzerinde o frakla ölür: kıskanç sevgilisi tarafından vurularak... Ama kader fraka iyi davranmaz: bu kez gerçek hayattaki aşk rakibi, yine kıskançlıktan ona bir kurşun sıkacak, bu da talihsiz frakta koca bir delik açacaktır!... Bu aşk üçlüsündeki geçmişten gelen Charles Boyer, geleceğin büyük starı Rita Hayworth ve emsalsiz karakter oyuncusu Thomas Mitchell, bizlere filmin en Avrupai ve zarif bölümünü sunarlar.

Böylece o şık giysinin maceralı yolculuğu başlar. İkinci halkada yine bir aşk üçgeni vardır. Ve çapkın Cesar Romero'yla evlenmek üzere olan Ginger Rogers, onun ne mal olduğunu anlayıp en yakın arkadaşı Henry Fonda'ya kapılmakta gecikmez. Frakın da küçük yardımıyla...

Üçüncü serüven bir mini-komedi zirvesidir. Ve frakımız bu kez sokaktan gelip, büyük yeteneği sayesinde en lüks bir kon-

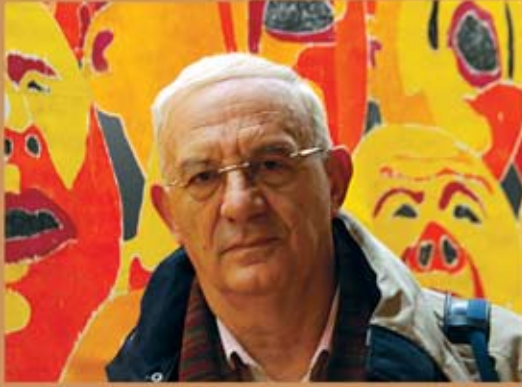

ser salonunda kendi müziğini yönetmeye sıvanan Charles Laughton'un sırtında belirir. Ama o frakın o koca cüseyi sarmada yetersiz kalacağı öylesine bellidir ki... Nitekim her yanından parçalanmaya başlar. Ama elbette müzik ve hayat devam etmelidir, edecektir.

Dördüncü halkada, sokağa düşmüş eski iş adamı Edward G. Robinson, okulunun 25. yıl mezuniyet gününe katılır: bir şekilde onarılmış mahut frakla birlikte... Ama toplantı birden tüm gerçeklerin ortaya döküldüğü bir itiraflar serisine dönüşür. Ancak kim demişti, gerçekleri söylemek her zaman can yakar diye...

Beşinci hikâye film gösterime çıktığında kesilmiş bir W. C. Fields skecidir: en kısası. Bu bölüm ancak yıllar sonra, filmin DVD'si çıktığında görülebildi. Emsalsiz komedyen Fields, alkolü lanetlemek için yapılan bir toplantıda, ortadaki sütlü içkiye gizlice katılan alkol yüzünden kafayı bulur: tüm konuklarla birlikte...

Son skeç ise en tipik biçimde Amerikan olanıdır. Bir soyguncunun arızalanan uçaktan atmak zorunda kaldığı ceketin cebindeki yüklü para, meteliksiz bir dindar kesiminin âdeta başına düşer. Ve parayı bulan zenci karı-koca, tüm camiayı mutlu etmeye çalışır. Erkeğin ünlü şarkıcı Paul Robeson olması, bize o harika bariton sestten bir dinsel ilahi dinleme fırsatını da getirir.

(foto: Leman Dorsay)

Dorsay'ın sinema tarihine eğildiği aylık Milliyet-Sanat dergisi yazılarından oluşan üçüncü cilt bu. Önceki iki kitap gibi yine birçok üstad ve de başyapıtları var. *Orson Welles, William Wyler, King Vidor, John Huston, Howard Hawks, Joseph L. Mankiewicz* gibi Amerikalılardan *Alfred Hitchcock, David Lean, Sir Laurence Olivier* vb. İngilizlere... *Henri-Gerges Clouzot, Agnes Varda, Jean-Luc Godard* gibi Fransızlara... *Luchino Visconti, Federico Fellini* gibi İtalyanlara. Ve daha birçoğuna... Hepsi sizi sinemanın bir hazine olan geçmişine götürecektir.

www.remzi.com.tr

ISBN 978-975-14-2219-4

9 789751 422194